

Клятий

Лариса Письменна

Він скидався на чорного вовка, тільки вуха мав надміру великі й гострі — два чутливі локатори, що вмиль реагували на невловимий шелест. Дужий, сухоребрий, з широкими, грудьми і підтягнутим, як у хорта, животом, незалежно й пихато пробігав вулицями селища, і перед ним боязко сторонилися не лише собаки, а й люди.

Справжнє ім'я його було Вірний. Клятим прозвали пізніше, вже тоді, як зрадив його хазяїн, покинувши напризволяще. Колись, ще хазяйським, він і справді був вірний, такий вірний, яким може бути тільки собака. Тепер його зраджено, і він став зневажати людей, адже хазяїн теж був людиною. Жителі селища це розуміли, здається, і ніколи не кривдили пса, ніби визнаючи свою провину перед ним. Частенько кидали собаці шмат хліба чи кістку, а той брав як належне, не принижуючи себе подякою. Цей пес ні перед ким не крутив хвостом.

Дехто, пам'ятаючи про вірність собаки, намагався привчити його до свого двору, та Клятий нехтував доброзичливістю, лишався чужий і ворожий. Поступово став надміру зухвалий. Зголоднівши, забігав до першого-ліпшого двору, де статечно брязкав цепом хазяйський собака, нахабно заганяв того в будку і спокійнісінько з'їдав його харч. Якщо ж в ту пору народжувався хтось із людей, він гостро блискав білими іклами, та ніколи не тікав і не ховався. От відтоді й прозвали його Клятим.

Весни над селищем завжди починалися пронизливою сюїтою собачого гавкату, — тоді найсмирніші пси зривалися з прив'язу й утікали з дворів, щоб помірятися силою за любов своєї кудлатої королеви. В ті запаморочливі весняні ночі Клятий був визнаним переможцем на кривавих собачих турнірах, і королева — ряба чи сіра, лиха чи лагідна — незмінно віддавала йому свою немудру весняну прихильність. Не один господар чорно лаяв Клятого, що скалічив його собаку. Напевне, пса давно забили б, якби не оте відчуття вини за зраду...

Того разу, як і завжди, Клятий вийшов переможцем на весняному турнірі, але перемогу здобув надто дорогою ціною. Увечері, припадаючи на всі чотири, ськ-так добився до селища, і тут у нього забракло сили. Завернув до крайнього двору. Будки там не було, трухлявий сарайчик — замкнено. Клятий, осівши, поплазував до сінешніх дверей, підпертих знадвору тичкою. Тичку вибив, двері прочинилися, і собака проліз усередину. В сінях нудотно смерділо курами, зате було тепло, а Клятий тремтів, знесилений втратою крові. За мить із сіней, дико репетуючи, вилетів збезхвостілий півень і сипонули налякані кури. І Клятий заснув.

* * *

Збудив його голос п'яненької баби Марини.

— Бач, а я собі йду та дивлюся, чого це кури подуріли, під хатою спати вмостилися. Аж воно — гість непроханий!

Клятий загарчав, не підводячись, — з голосу зрозумів, що баби Марини боятися

нема чого.

— Іч який, на хазяйку? — здивувалася та і тупнула ногою. — А цю-цю!

Вона відчинила двері світлиці, ввімкнула електрику й знову повернулася до Клятого. •

— Нахаба ж ти, нахаба! Заліз, як злодюга, курей розполохав, ще й на мене гарчиш, мов собака. Ось візьму добре пужално та так уперіщу, що враз забудеш, лиха личино, як бешкетувати!

Проте пужална не взяла, а сіла собі на порозі й підперла щоку долонею.

— Гарчиш та гарчиш, а не знаєш, чого баба Марина сьогодні п'яненька. А п'яненька тому, що моїй подруженьці й ровесниці бабі Ганні сьогодні сімдесят стукнуло. Розміняла Ганна восьмий десяток... І була я у неї в гостях, а ти, дурний, на мене гарчиш...

Ох, розміняла, розміняла... Спряжила вона яшеньку, Марія Лук'янівна, вчителька, цукерок принесла, а я, звісно, вишнівочки. Мою ж бо вишнівку все селище знає, всі похваляють. Допили сьогодні до денця вишнівку, посиділи, погомоніли... Випили сьогодні, випили, критися не стану.

Баба Марина засміялася і трохи помовчала.

— От сміюся собі, бо така моя вдача. А Ганна — ні, Ганна любить журитися. Все Кирила свого споминає, що безвісти у війну, та Галину, покійну дочку. То ж певно, що в Ганни серце ние, чи ж солодко лишитися сиротою на старість?

І Марія Лук'янівна — як вип'є чарчину, то стемніє уся та на сина скаржитися. Вболівала ж за ним, пилиночці впасти не давала, а тепер — і листа не діждеться. Як на пенсію вийшла, стало їй ще тяжче. І про внуків не зна, чи здорові.

Мені добре, мені що! Немає, за ким журитися-побиватися. То я собі їх потішаю. Хто ж їх, крім мене, потішить? Заспівай, кажуть, Мариню, в тебе голос веселий. І я співаю, бо й правда, голос у мене легкий, веселий і старість його не бере.

"І як ти, Мариню, з таким голосом заміж не вийшла?" — питають мене. А що я їм скажу? І женихи були добрі, а от не знайшлося такого — веселого, з легким серцем, щоб до пари... А може, біда, що знайшовся... чужої жони чоловік... Про те людям не скажеш.

Отак просторікувала собі п'яненька баба, а Клятий лежав і весь дрібно тремтів, усе занурювався в болючу дрімоту.

Під хатою диявольським басом ревував півень, проголошуючи світанок. Баба згадала, що кури так і лишилися надворі, що годилося б вигнати приبلуду, та засміялася й махнула рукою. Курей лихий не вхопить, а собака сіней не перележить.

* * *

Два тижні відлежувався у бабиних сінях скусаний на шкурлати пес, два тижні баба Марина годувала його і, сидючи на ганку, гомоніла з ним, немов із людиною. А третього тижня Клятий звівся на лапи і почвалав собі геть.

І знову зажив він своїм розбійникуватим життям. Ночами пружною вовчою ходою скрадався селищем, кривдив дворових собак, лякав перехожих. І, здавалося, зовсім

забув про химерну бабу Марину та про її затишні сіни.

Та однієї ночі, коли незбагненна собача туга заставляє вити на місяць, щось владно потягло Клятого до знайомого двору.

Баба Марина не спала — сиділа на ганку, неначе виглядала його. Пес зупинився, прищулив вуха, далі тихо посунув, підступивши впритул.

— Ге, та це ти, волоцюго! — зраділа стара і плеснула собаку по шиї. Той сіпнув шкірою, але стерпів.

Добре, що надумав прибігти, а то б узавтра вже не застав. Е ні, голубчику, що не застав, то не застав би...

Вона засміялася, тільки невесело. Клятий насторожився, схилив голову набік і здивовано глянув. А баба підвелася й пошкандибала до хати.

Нічого тобі не знайшла, — поскаржилася вора, повернувшись. — Ось тільки молоко... поділимось.

Вона налляла в миску пареного молока, вкришила хліба і знову сіла на ганку. Клятий вихлебтав молоко і ліг на траві.

— То взавтра, кажу, не застав би. Продала я, чуєш, свою хату. Не так хату, як садок купили, садок гарний, а хата... Знесе він її, чи вона йому потрібна...

Ой, продала, продала. Я ж — одна душею, і Ганна одна. А тепер удвох житимемо, а грошей моїх надовго нам стане. І все буде добре. Що нам, старим, треба? Тільки шкода мені — цього літа вишнівочки не насиплю, вишні вже не мої...

Під тихий гомін баби Марини пес задрімав, тільки зрідка здригався і насторожував вуха. А вдосвіта знову гайнув у свої мандри.

А за кілька днів у хатині баби Марини оселився новий господар: непристойно гладкий брунатний пес із тупою мордою. З ним — гаркавий чолов'яга, лискучий від лисини.

На бабиному подвір'ї тепер з ранку до вечора цюкали сокири, вжикали пилки і раз у раз фаркотів од натуги навантажений цеглою грузовик. То Лискучий будував на бабиному подвір'ї собі новий дім.

Клятий скрадався до сусіднього городу і, залігши в картоплинні, спостерігав за гладким брунатним псом, — до Іншого йому не було діла. Він з першого ж погляду люто зненавидів цю жирну свиню, що вигнала бабу Марину, що так нахабно бігає по її подвір'ї та. крутить перед кожним своїм огидним оцупком-хвостом. Було навіть таке відчуття, що Гладкий винен і в зраді хазяїна...

Ой, покотити б його по землі та дати б прочухана! Але пес завжди вихляє поміж людей, а на ніч вони обоє з Лискучим замикаються в бабиній хаті.

* * *

Уночі на небо викотив такий повний місяць, що стало нестерпно, і віковічна собача туга заповонила Клятого.

Він довго вив, намагаючися вилити журбу. Далі став кружляти вулицями селища, баламутячи хазяйських собак. Аж нарешті спинився перед *тим* подвір'ям. Не ввійшов, бо тепер воно було чуже, там мерзенно тхнуло Гладким, але під парканом несподівано

натрапив на якусь пошарпану хустину. Вона пахла затишним духом, аж ніби промовляла веселим голосом баби Марини. Пес ліг поряд, пильно охороняючи хустку. Якби хтось надумав прогнати його, відняти ганчірку, Клятий міг би загризти напасника.

А вдосвіта знову подався у мандри. Далеко за селище. Тільки ж мандри тривали недовго, з Клятим щось таке коїлося. Бо що далі, то дужче він утрачав смак до волі. І що далі — частіше чув уві сні, як розмовляє з ним баба Марина. Він знову хотів слухати її мову, хотів жити біля неї, охороняти її. І нехай би вона поплескала трохи його рукою по шиї... Те бажання ставало дошкульним, не давало спокою. І Клятий повернувся у селище — шукати бабу Марину,

Та насамперед йому треба було сквитатись!

Гладкого в дворі не було. Низько опустивши гострого носа, Клятий пішов по сліду і швидко добіг до Площі. Тут, біля крамниці, товпилися люди, серед них були й вони — Гладкий з Лиснючим. Гладкий Вихляв задом, крутив оцупком хвоста й улесливо шкірився.

Клятий зробив крутий віраж і, не зважаючи на людей, черкнув грудьми Гладкого — кинув виклик. Зупинився, став рвучко гребти задніми лапами землю. Вуха його стриміли по-бойовому, шерсть на спині здибилась.

Гладкий і собі загарчав, наїжачився. Він почував себе в повній безпеці, тому гарчав дуже зухвало.

— Ану, забирайся! — крикнув Лиснючий і примірявся ціпком. Та Клятий на те не зважав. Зараз він бачив тільки Гладкого, мерзенного пса, з яким будь-що треба сквитатись.

Ще раз гребонувши лапами землю, Клятий мовчки, мов блискавка, кинувся на Гладкого. З маху вчепився зубами в намордник, зірвав його геть, — поєдинок має бути чесний, — і вп'явся в гладке глянсувате стегно. Далі покотив по землі. В насолоді бою не чув болю від ран, що завдавали його сухому тілу міцні зуби ворога.

Люди з острахом розступилися. Розлютований Лискучий лаявся, намагаючися вдарити Клятого, та боявся поцілити по своєму.

За хвилину бій було скінчено. Гладкий ганебно тікав, а Лискучий врешті дістав нагоду вперіщити Клятого. Той навіть не звискнув, лише стріпонувся, сипонувши з себе, мов бризки, пісок і жмутки шерсті. Лискучий удруге замахнувся, але хтось схопив його за руку.

— Гей, чуєте? Не бийте цього собаку!

— Все одно уб'ю, — буркнув крізь зуби Лискучий. — Живим не залишу! Хай-но ще раз наскочить!

Та Клятий уже біг шукати її, свою господарку, щоб віддати їй свою вірність.

1967 р.